

• یادداشت •

• مصطفی ارجمی •

تامین اجتماعی و پدیده بیکاری

بیکاری به‌عنوان عارضه‌ای که باعث عدم استفاده از نیروی فعال و قابل کار می‌شود بیماری مزمنی است که مانند پدیده تورم خوشایند هیچ گونه اقتصادی نیست، با این حال در بسیاری از کشورهای در حال توسعه رشد سریعی دارد. در اندیشه‌های اقتصادی مدرن که انسان محور اصلی بحث است، به تبع رشد سریع جمعیت و در سایه پیشرفت‌های اقتصادی، علمی و فنی، جوامع بشری با مشکلاتی از جمله بیکاری مواجه شده‌اند. بیکار در اقتصاد به فردی گفته می‌شود که در سن کار (۱۵-۶۵) جویای کار باشد اما شغل و منبع درآمدی پیدا نکند. کودکان و افراد مسن از آن جهت که قادر به انجام کار نیستند، جزو جمعیت فعال به حساب نمی‌آیند. زنان خانه‌دار و دانشجویان نیز اگر جویای کار نباشند، جزو جمعیت فعال شمرده نمی‌شوند. بیکاری را می‌توان به دو قسمت بیکاری ارادی و غیرارادی تقسیم کرد. بیکاری ارادی زمانی ایجاد می‌شود که نیروی فعال با وجود شغل و تقاضا حاضر به کار نباشد. در بیکاری غیرارادی، جویندگان کار با دستمزد فعلی حاضر به کار هستند ولی عملاً شغلی برای آن‌ها وجود ندارد. عواملی که باعث رخداد پدیده بیکاری طی سال‌های اخیر در کشور شده عبارت‌اند از افزایش شمار فارغ التحصیلان مراکز آموزش عالی، وابستگی به درآمدهای سهل‌الوصول نفتی، موقعیت مسلمان‌دولت در بازار کار و چانه‌های کاذب مشاغل دولتی، ائتلاف سرمایه و فرآیند خروج سرمایه از کشور، تحریم‌ها و محدودیت‌های تجاری و بازرگانی، نبود چشم‌انداز مطلوب و مناسب برای بازار کار، برخی رویکردهای کوتاه‌مدت و ضربتی، رکود اقتصادی، رقابت جهانی (رقابت جهانی در نتیجه پیشرفت تکنولوژی ایجاد می‌شود به بیانی تغییر در فناوری باعث می‌شود شرکت‌ها افرادی را که تخصص لازم را ندارند اخراج و افراد آگاه به تکنولوژی را جایگزین کنند)، نارضایی شغلی، مشکلات ساختاری و ناکارآمدی در بازار کار، عدم تناسب بین نیاز بازار کار و برنامه‌های آموزش عالی، بالا بودن نرخ سود بانکی و دشواری بنگاه‌ها در تامین منابع مالی و پررنگ شدن تامین سرمایه در گردش از طریق منابع بانکی و ... مطابق آمارهای اعلام‌شده، در حال حاضر ۶ میلیون و ۵۰۰ هزار بیکار داریم که بخش بزرگی از آن در نتیجه تعطیلی کارخانه‌ها ایجاد شده است. به عبارتی ۴۰ درصد از کارخانه‌های کشور به دلیل بدهی و نداشتن نقدینگی و بالا بودن نرخ سود بانکی و عدم اطمینان فراروی اقتصاد تعطیل شده‌اند. قانون بیمه بیکاری نخستین بار به‌صورت آزمایشی در تاریخ ۱۳۸۴/۳/۶۶ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و مقرر شد سازمان تامین اجتماعی در قبال بیمه‌شدگانی که بیکار شده‌اند مقرری بیمه بیکاری پرداخت کند. سپس در اجرای قانون بیمه بیکاری مصوب جلسه ۱۳۶۹/۲/۲۶ مجلس شورای اسلامی و آیین‌نامه اجرایی مصوب جلسه ۱۳۶۹/۱۰/۱۲ هیئت‌وزیران، با توجه به تبصره‌های یک و دو قانون مذکور، بیمه‌شدگانی که به علت تغییرات ساختار اقتصادی واحد مربوطه به تشخیص وزارتخانه ذی‌ربط و تایید شورای عالی کار بیکار موقت شناخته می‌شوند و همچنین بیمه‌شدگانی که به علت بروز حوادث قهریه و غیرموجه از قبیل سیل، زلزله، جنگ، آتش‌سوزی و... بیکار می‌شوند با معرفی واحد کار و امور اجتماعی محل از مقرری بیکاری استفاده خواهند کرد. طبق بررسی‌های به‌عمل آمده طی سال‌های ۹۴-۱۳۸۶، تعداد بیمه‌شدگانی که در سال ۱۳۸۶ از سازمان بیمه بیکاری دریافت کرده‌اند معادل ۱۴۸ هزار و ۹۱۴ نفر بوده که این میزان در سال ۱۳۹۰ به ۱۲۴ هزار و ۶۴۴ نفر رسید و نهایتاً در سال ۱۳۹۴ به ۱۹۱ هزار و ۶۳۰ نفر افزایش یافت. بار مالی ناشی از پرداخت بیمه بیکاری در سال ۱۳۸۶ معادل ۱۳۲ تا ۴۸۸ میلیون ریال بوده که این میزان در سال ۱۳۹۰ به ۱۱ میلیون و ۴۷۶ هزار و ۸۴۲ ریال فرونی یافته و نهایتاً در سال ۱۳۹۴ به ۲۵ میلیون و ۴۴۱ هزار و ۸۲۷ ریال بالغ شد. بر اساس این، نسبت هزینه بیمه بیکاری به کل مصارف سازمان در سال ۱۳۸۶ برابر با ۷/۱ درصد بوده است. این بدان معناست که از یک درصد از کل مصارف ایجاد شده در آن سال، ۰/۷۱ درصد از آن را هزینه‌های بیمه بیکاری به خود اختصاص داده است. از این رو این میزان در سال‌های ۹۰ و ۹۴ با رقمی معادل ۷/۲ و ۴/۹ در صد به ثبت رسیده است. از طرفی نسبت هزینه بیمه بیکاری به در آمد حاصل از حق بیمه در سال ۱۳۸۶ برابر با ۵/۹ درصد بوده است. به بیانی این شاخص مبین آن است که سازمان به ازای دریافت یک درصد حق بیمه از بیمه‌پردازان، تقریباً معادل ۰/۶ درصد مقرری بیمه بیکاری به بیکاران پرداخت کرده است، که این ارقام در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۴ به ۴/۶ و ۳/۳ تقلیل یافت. پرواض است که هرچه رشد اقتصادی منفی باشد بیکاری گسترش یابد بار مالی ناشی از بیکاری تحمیلی به سازمان هم افزایش می‌یابد و به‌طور ضمنی باعث برهم خوردن موازنه منابع و مصارف خواهد شد و پیامد نامطلوب‌تر آن، تداخل در پرداخت هزینه‌های تعهدات قانونی است.

کارشناس تامین اجتماعی

افتتاح کارگزاری‌های رسمی تامین اجتماعی در ۴ کشور

سامانه بیمه‌ای اداره کل اتباع سازمان تامین اجتماعی در مراسمی با حضور وزیر کار، تعاون و رفاه اجتماعی و قائم‌مقام وی در امور بین الملل، مدیرعامل سازمان تامین اجتماعی، رئیس هیئت‌مدیره، قائم‌مقام مدیرعامل و معاونان سازمان تامین اجتماعی از طریق ویدئو کنفرانس به بهره‌برداری رسید. ایرانیان مقیم کشورهای امارات، چین، عمان و کویت از طریق این سامانه قادر خواهند بود خدمات بیمه‌ای مورد نیاز خود را از طریق کارگزاری‌های رسمی این سازمان در کشورهای مذکور دریافت کنند. همچنین در این مراسم از کتاب «مجموعه قوانین و مقررات تامین اجتماعی اتباع خارجی و ایرانیان خارج از کشور» رونمایی شد.

۰۲ | کتینه‌و

لزوم فراهم شدن زمینه انتقال درآمد ایرانیان مهاجر به داخل کشور

مهاجرت نیروی کار نباید به «فرار مغزها» تبدیل شود

وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی با اعلام اینکه بیش از ۲ میلیون نیروی کار خارجی در کشور حضور دارند و سازمان تامین اجتماعی ۱۵ هزار تبعه خارجی دارای مجوز قانونی کار را تحت پوشش خدمات خود در آورده است، گفت: «ویکردهای کلان اقتصادی، اجتماعی و سیاسی کشور باید به سمت بازگشت سرمایه نیروی کار به داخل کشور چرخش یابد.»
علی ربیعی در مراسم رونمایی از سامانه بیمه‌اتباع خارجی سازمان تامین اجتماعی، رویکرد دولت تدبیر و امید و نظام جمهوری اسلامی را دفاع همه‌جانبه از حقوق ایرانیان در اقصی نقاط جهان دانست و گفت: «هر فرد ایرانی در هر کجای دنیا، شهروندی ایرانی و صاحب حق شناخته می‌شود و دولت و نظام از حق و حقوق او دفاع می‌کنند»

وی با یادآوری این نکته که براساس آمارها، نیروهای کار مهاجر در جهان جمعیتی ۳۰۰ میلیونی را تشکیل می‌دهند، گفت: «امروزه مهاجران پنجمین کشور بر جمعیت مجازی شناخته می‌شوند که حجم گردش مالی حاصل از اشتغال آن‌ها ۶۰۰ میلیارد دلار برآورد می‌شود.»
ربیعی اضافه کرد: «نیروهای کار ایرانی نیز در این اقتصادی سرزمین مشارکت دارند اما باید دست‌به‌دست یکدیگر داد تا سهم تانچیز ایران از این رقم هنگفت جهانی افزایش یابد و زمینه انتقال پول و سرمایه نیروهای کار و مهاجران ایرانی به داخل کشور فراهم شود.»
وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی، مهاجرت را میحث پیچیده‌ای دانست و گفت: «در گذشته و به طور سنتی، مهاجرت پدیده‌ای بود که از جنوب به شمال انجام می‌شد و معمولاً افرادی از آفریقا، آمریکای جنوبی و آسیا به کشورهای آمریکای شمالی و اروپا می‌رفتند اما امروز این روند برعکس شده و حتی

شاهد مهاجرت از جنوب به جنوب و از شمال به جنوب هستیم که عمدتاً به دلایلی از قبیل سطح تحصیلات، زمینه‌های شخصی، بالاتر رفتن میزان تولید و صادرات کشورها انجام می‌گیرد.»
ربیعی با بیان اینکه مهاجرت، موضوعی چندوجهی است که گاه متأسفانه در ادبیات توسعه و سیاست‌گذاری‌های مبتنی بر آن به اشتباه «فرار مغزها» تعبیر شده است، تصریح کرد: «در سطح کلان باید از به کار بردن چنین تعبیری پرهیز کرد و لازم است نگاهمان به این موضوع در قالب اعزام و صدور نیروی کار و خدمات فنی باشد و استراتژی‌ها نیز به گونه‌ای تنظیم شوند تا زمینه‌های تسهیل تردد سرمایه، بازگشت و ایمن‌سازی زندگی و مشارکت آن‌ها در اقتصاد سرزمین مادری فراهم گردد.»
وی اضافه کرد: «وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مسئله مهاجرت نیروی کار را به صورت جدی دنبال می‌کند و نهایت تلاش خود را به عمل می‌آورد تا در رویکرد دواور اهرم‌دهایی که اتخاذ می‌کند، ضمن توجه به الزامات، شرایط و پیچیدگی‌های مسئله مهاجرت و به‌ویژه وضعیت نیروی کار ایرانی، نقطه اتصال نیروی کار با سرزمین مادری آن‌ها را بیش از پیش محکم سازد.»
وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی قیمت نیروی کار و دانش و مهارت نیروی متخصص را دو مولفه اصلی جریان نیروی کار در دنیا برشمرد، ربیعی با بیان اینکه با احتساب نیروی کار غیر رسمی، حدود ۲ میلیون شغل توسط خارجی‌ها اداره می‌شود، گفت: «ثبات نیروی کار و امنیت شغلی شاغلان خارجی در کشور، موضوعی جدی است که سازمان تامین اجتماعی به‌خوبی نقش خود را در آن ایفا کرده است تا با مجموعه‌ای از خدمات و حمایت‌ها، علاوه بر خلق زمینه‌های روانی و امنیت برای ایرانیان خارج از کشور، ثبات شغلی نیروهای کار خارجی در کشور را نیز فراهم سازد.»
وی در خصوص اقدامات انجام‌شده در وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی برای اعزام هدفمند نیروی کار ایرانی طی سال‌های گذشته، حمایت با ثبات از نیروی کار و پوشش بیمه‌ای و صدور شناسنامه کار و معافیت گمرکی برای دارندگان کارت‌های گواهی شغلی را از جمله اقداماتی دانست که در این وزارتخانه دنبال می‌شوند. وی با اشاره به انعقاد قراردادهایی به همین منظور با کشورهای نظیر استرالیا، ایتالیا، ایرلند، کره جنوبی، برای پذیرش نیروی کار ایرانی گفت: «در کشور‌های بالای ۱۵۰۰ نیروی کار ایرانی دفتر کاراییی تأسیس می‌شود و تلاش خواهیم کرد پارتانه کارگران ایرانی در کشورهای حاشیه خلیج فارس نیز حذف نشود.»
ربیعی با اشاره به جمعیت بیش از ۵۰۰ هزار نفری ایرانیان شاغل در اروپا، کانادا و شرق آسیا، تعداد نیروهای کار ایرانی در کشورهای حاشیه خلیج فارس را بیش از ۳۰۰ هزار نفر عنوان کرد و گفت: «از این تعداد ۲۰۰ هزار نفر در امارات، و در کویت و قطر نیز هر کدام ۲۰ هزار نیروی کار حضور دارند که در پی تجدید قراردادها با این کشورها هستیم.»

مدیرعامل سازمان تامین اجتماعی در مراسم بهره‌برداری از سامانه بیمه‌ای جدید این سازمان برای بیمه اتباع ایرانی شاغل در خارج از کشور و اتباع خارجی شاغل در ایران، ارائه خدمات و پوشش بیمه‌ای ایرانیان مقیم خارج از کشور و اتباع خارجی شاغل در ایران را یکی از اهداف سازمان تامین اجتماعی در راستای حمایت و صیانت از نیروی کار دانست و گفت: «مقدمات و شرایط لازم برای پوشش بیمه‌ای ایرانیان خارج از کشور فراهم شده و این امر بیش از هر چیز م‌رهون ابتکار عمل و حمایت‌های دولت تدبیر و امید در دو سال گذشته است.»
دکتر سید تقی نوربخش با اشاره به سابقه ۴۰ ساله تصویب قانون پوشش بیمه‌ای ایرانیان مقیم خارج از کشور، اظهار داشت: «با وجود اینکه ماده ۵ قانون تامین اجتماعی ۴دهه پیش مقرر کرده بود اتباع خارجی به صورت اجباری تحت پوشش بیمه تامین اجتماعی در آیند، در تمام این سال‌ها قانون مذکور مغفول ماند تا اینکه دولت یازدهم این الزام و ظرفیت قانونی را به کار گرفت.»
وی با بیان اینکه در دولت یازدهم ۱۵ هزار تبعه خارجی شاغل در کشور تحت پوشش تامین اجتماعی قرار گرفته‌اند، گفت: «هموطنان ایرانی مقیم خارج از کشور از این پس می‌توانند از خدمات بیمه‌ای تامین اجتماعی بهره‌مند شوند.»
نوربخش با تشریح برخی دستاوردهای سازمان تامین اجتماعی برای بیمه تامین اجتماعی ایران، گفت: «نام‌نویسی در شعب انجام می‌شود و بر اساس سامانه طراحی شده، به‌محض وارد کردن شماره اختصاصی مندرج در کارت اقامت و اشتغال اتباع، اطلاعات هویتی آن‌ها به نمایش درمی‌آید.»
وی با اشاره به تعداد بالای درخواست‌ها برای تحت پوشش قرار گرفتن توسط ایرانیان مقیم خارج از کشور، شعبه ۲۷ تهران را شعبه‌ای عنوان کرد که به صورت متمرکز به ایرانیان مقیم خارج خدمات ارائه می‌کند. وی اضافه کرد: «علاوه بر این کارگزاران برون‌مرزی سازمان تامین اجتماعی نیز با همکاری اداره کل کارگزاری‌های تامین اجتماعی آماده خدمت‌رسانی به هم‌میهنان هستند.»

مدیر کل بیمه اتباع:

افزایش درخواست ایرانیان خارج از کشور برای بیمه‌شدن

بیمه‌اتباع خارجی گفت: «دستورالعمل‌های لازم برای تسهیل قواعد بیمه‌ای صادر و به تمامی استان‌ها ابلاغ شده است، ضمن اینکه

یکشنبه ● ۴ مهر ۱۳۹۵ ● شماره هفتاد و دو

خبرها و نظرهای تأمین اجتماعی

به‌سوی پوشش بیمه‌ای ۲ میلیون ایرانی مقیم خارج از کشور

تامین اجتماعی در پی‌آیند و اتباعی هم که به کار اشتغال ندارند، می‌توانند در قالب بیمه حرف و مشاغل آزاد و اختیاری تحت پوشش تامین اجتماعی قرار بگیرند.»
وی با بیان اینکه این اقدام بر اساس اهداف نوع‌دوستانه و بشردوستانه و خصلت میهمان‌نوازی ایرانیان انجام گرفته، تثبیت نیروی انسانی، جلوگیری از ریسک و حوادث حین کار را از جمله مزیت‌های بیمه اتباع دانست.

مدیرعامل سازمان تامین اجتماعی با یادآوری اینکه تعداد زیادی از هموطنان ایرانی سال‌ها سابقه کار و پرداخت حق بیمه در کشور را دارند اما پس از خروج از کشور قادر به استفاده از این اندوخته نبودند، گفت: «همواره برای این دسته از هموطنان کمبودی احساس می‌شد و هیئت‌مدیره سازمان تامین اجتماعی به‌خوبی این نیاز را شناسایی و آیین‌نامه مربوط به آن را تصویب کرد، به‌طوری که هم‌اکنون این امکان فراهم شده که هموطنان مقیم خارج از کشور با ورود به سایت سازمان تامین اجتماعی، ضمن تکمیل سوابق بیمه‌ای قبلی خود، از خدمات سازمان تامین اجتماعی بهره‌مند شوند.»

نوربخش در تشریح اقدامات اداره کل اتباع سازمان تامین اجتماعی در راستای تامین حقوق ایرانیان مقیم خارج، به انعقاد قراردادهای متقابل میان ایران و کشورهای که بیشترین تعداد ایرانیان در آنجا اقامت دارند اشاره و خاطرنشان کرد: «سازمان تامین اجتماعی و به‌ویژه اداره کل اتباع این سازمان موضوع انعقاد قراردادهای همکاری برای ارائه خدمات تامین اجتماعی به سایر کشورها را با جدیت دنبال می‌کند.

به‌طوری که اولین قرارداد میان ایران و ترکیه به‌امضا رسیده و هم‌اکنون نمایندگان مجلس شورای اسلامی مشغول بررسی آن هستند که به‌محض تصویب توسط نمایندگان محترم مردم در خانه ملت، وارد مرحله اجرایی خواهد شد که حاصل آن امکان پذیر شدن نقل و انتقال سوابق بیمه‌ای برای اتباع هردو کشور است.»
مدیرعامل سازمان تامین اجتماعی هدف غایی این سازمان را پوشش کلیه اتباع خارجی و همچنین ۲ میلیون ایرانی در دنیا عنوان کرد و گفت: «سازمان تامین اجتماعی امیدوار است با همکاری و هدایت وزارتخانه‌های تعاون، کار و رفاه اجتماعی، وزارت امور خارجه، وزارت اطلاعات و وزارت کشور و همچنین اجرای درست و اصولی قوانین و مقررات، تمامی اتباع خارجی شاغل در ایران و جمعیت ۲ میلیون نفری ایرانیان مقیم خارج از کشور بتوانند تحت پوشش سازمان تامین اجتماعی قرار بگیرند و از این سازمان بهره‌مند شوند.»

امکان بر خورداری از بیمه اختیاری در کنار بیمه اجباری برای خارجیان مقیم ایران فراهم شده است.»
وی با بیان اینکه سامانه اختصاصی و سیستم‌های نرم‌افزاری مربوطه در این اداره کل تهیه و عملیاتی شده‌اند، گفت: «نام‌نویسی در شعب انجام می‌شود و بر اساس سامانه طراحی شده، به‌محض وارد کردن شماره اختصاصی مندرج در کارت اقامت و اشتغال اتباع، اطلاعات هویتی آن‌ها به نمایش درمی‌آید.»
وی با اشاره به تعداد بالای درخواست‌ها برای تحت پوشش قرار گرفتن توسط ایرانیان مقیم خارج از کشور، شعبه ۲۷ تهران را شعبه‌ای عنوان کرد که به صورت متمرکز به ایرانیان مقیم خارج خدمات ارائه می‌کند. وی اضافه کرد: «علاوه بر این کارگزاران برون‌مرزی سازمان تامین اجتماعی نیز با همکاری اداره کل کارگزاری‌های تامین اجتماعی آماده خدمت‌رسانی به هم‌میهنان هستند.»

پس از اشتغال به کار و کسب درآمد توسط آن‌ها، ضمن نائل شدن به خودت‌اکایی، از چرخه حمایتی کمیته امداد نیز خارج شوند.»
رئیس کمیته امداد امام خمینی (ره) در ادامه با بیان اینکه در راستای تسهیل شرایط کارفرمایان برای پذیرش مددجویان و کارجویان، بسته‌های تشویقی در نظر گرفته شده است، افزود: «هدف از تعریف این بسته‌های تشویقی جلب نظر

افزود: «هدف از تعریف این بسته‌های تشویقی جلب نظر

کارفرمایان محترم و کمک به تحقق اشتغال مددجویان است. به نحوی که در سال اول اشتغال مددجویان، ۱۰۰ درصد و در سال دوم، ۵۰ درصد حق بیمه سهم کارفرمای مددجویانی که نزد کارفرمایان شاعلی می‌شوند، تا سقف حداقل حقوق مصوب شورای عالی کار، از طرف کمیته امداد به سازمان تامین اجتماعی پرداخت می‌شود.»
فتاح با تأکید بر ضرورت توجه به مهارت‌آموزی مددجویان و کارآموزان، از اختصاص تسهیلاتی بدین منظور خبر داد و تصریح کرد: «آموزش‌های فنی و مهارتی قبل و بعد از اشتغال مددجویان بر حسب نوع و مدت‌زمان مورد نظر کارفرمایان قابل ارائه است و کمیته امداد امام خمینی (ره) نیز هزینه‌های مربوطه را متقبل می‌شود.»

بسته‌های تشویقی برای کارفرمایان در صورت به‌کار گیری مددجویان امداد

رئیس کمیته امداد امام خمینی (ره) خبر داد:

رئیس کمیته امداد امام خمینی (ره) از معرفی کارجویان و مددجویان این نهاد به کارفرمایان به منظور اشتغال و خروج آن‌ها از چرخه حمایتی خبر داد. به گزارش آتی‌ه‌نو، پرویز فتاح با اشاره به اینکه یکی از برنامه‌های توانمندسازی اقتصادی مددجویان مورد حمایت کمیته امداد امام خمینی (ره)، فراهم کردن زمینه اشتغال‌یابی این افراد از طریق کاراییی است، گفت: «حمایت از تولید ملی از جمله رویکردهای دولت یازدهم در حوزه اقتصاد مقاومتی است و در این مورد به‌خصوص نیز معاون اول رئیس‌جمهور پیگیری‌های لازم برای افزایش تولید شرکت‌ها و عملی کردن شعار «اقتصاد مقاومتی، اقدام و عمل» را انجام می‌دهد.»